

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας
και Οικονομικών

**Πρόγραμμα
«Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή
2021–2027»**

CCI 2021EL05SFPR001

**Συμπληρωματική Έκθεση
στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης του
Προγράμματος**

*(Σύμφωνα με το άρθρο 5α του Κανονισμού 2021/1057,
όπως τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 2025/1913)*

Δεκέμβριος 2025

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
2	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ»	5
3	ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	7
4	ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	9
5	Η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ.....	11
6	ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ 2^{ΗΣ} ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΔΚΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ	12
6.1	ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ 2 ^{ΗΣ} ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗΣ	12
6.2	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.....	13

1 Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση αποτελεί **Συμπληρωματική Έκθεση στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης** του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021–2027» (ΠΑΔΚΣ) και καταρτίστηκε σε εφαρμογή του άρθρου 5α του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/1057 του ΕΚΤ+ όπως αυτό προστέθηκε τον Κανονισμό (ΕΕ) 2025/1913 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Οι πρόσφατες γεωπολιτικές και οικονομικές εξελίξεις κατέστησαν αναγκαία την αναδιαμόρφωση των στρατηγικών πολιτικών προτεραιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την παροχή δυνατοτήτων ευελιξίας στα Κράτη Μέλη για την ανακατεύθυνση πόρων προς αυτές. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Έκτακτη Σύνοδο της 6ης Μαρτίου 2025 αποφάσισε την αύξηση των αμυντικών δαπανών, με την αξιοποίηση και κινητοποίηση των αναγκαίων μέσων και χρηματοδοτικών εργαλείων προς αυτή την κατεύθυνση.

Στο πλαίσιο αυτό, στις 18 Σεπτεμβρίου 2025 εγκρίθηκε ο **Κανονισμός (ΕΕ) 2025/1913** για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/1057 για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο + (ΕΚΤ+), προκειμένου να παρασχεθεί η δυνατότητα άμεσης και ευέλικτης αξιοποίησης των πόρων του ΕΚΤ+ για την υποστήριξη των νέων στρατηγικών προτεραιοτήτων, χωρίς να υπονομεύεται η κοινωνική προσέγγιση και η βασική στόχευση του Ταμείου αναφορικά με τη στήριξη των Κρατών Μελών και των περιφερειών για την επίτευξη κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής συνοχής, την ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας και την υλοποίηση των αρχών και των πρωταρχικών στόχων του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης του Προγράμματος, οι διατάξεις του άρθρου 18 του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060 (Κανονισμός Κοινών Διατάξεων) προέβλεπαν την υποβολή στην ΕΕ **Έκθεσης αποτίμησης** του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό & Κοινωνική Συνοχή» (ΠΑΔΚΣ) έως την 31.03.2025. Με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2025/1913 εισήχθη η δυνατότητα **υποβολής Συμπληρωματικής Έκθεσης**, προκειμένου να εξεταστεί η δυνατότητα αντιμετώπισης των νέων προκλήσεων και να καταστεί δυνατή η προσθήκη νέων ειδικών προτεραιοτήτων στα Προγράμματα.

Ως προς τη δομή της συμπληρωματικής Έκθεσης, σύμφωνα με τις Οδηγίες της ΕΕ (Παρουσίαση της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής και Αστικής Ανάπτυξης και ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης, 19.09.2025 και 15.10.2025), η συμπληρωματική Έκθεση έχει συνοπτικό και συμπληρωματικό χαρακτήρα προς την Έκθεση Αποτίμησης που υπεβλήθη στην ΕΕ έως τις 31.03.2025 και περιλαμβάνει σύντομη ανάλυση των αλλαγών και των προκλήσεων σε συνάφεια με τις εθνικές ανάγκες και τεκμηριώνει τις αλλαγές που αφορούν την εισαγωγή νέων Προτεραιοτήτων στο Πρόγραμμα, τη συνάφειά τους με τις ανάγκες της χώρας και την εναρμόνισή τους με τη στρατηγική στόχευση του εγκεκριμένου Προγράμματος.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η παρούσα Έκθεση, λαμβάνοντας υπόψη το έγγραφο α.π. 186909 ΕΞ 2025/27-10-2025 της Γ.Γ. ΕΣΠΑ «Οδηγίες για την Ενδιάμεση Επανεξέταση και Αναθεώρηση των Προγραμμάτων 2021–2027 στο πλαίσιο των Κανονισμών (ΕΕ) 2025/1914 και (ΕΕ) 2025/1913, βασίζεται:

- ο στα πορίσματα και τα δεδομένα που αποτυπώνονται στην Έκθεση Αποτίμησης στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης του Προγράμματος που υποβλήθηκε στις 31.03.2025
- ο στον εκσυγχρονισμό της Πολιτικής για τη Συνοχή με στόχο την ανταπόκριση της Ευρώπης σε αναδυόμενες προκλήσεις
- ο στις τροποποιήσεις του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου
- ο στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021–2027» όπως αυτό εγκρίθηκε από την ΕΕ και ισχύει σε συνέχεια της 1ης αναθεώρησής του

Σκοπός της Έκθεσης είναι να τεκμηριώσει:

1. την αναγκαιότητα προσαρμογής του ΠΑΔΚΣ ώστε να ενσωματώσει δύο νέες Προτεραιότητες, οι οποίες αφορούν:
 - ο την ανάπτυξη δεξιοτήτων στους τομείς της άμυνας, των τεχνολογιών διττής χρήσης και της κυβερνοασφαλείας (άρθρο 12γ του Καν. 2021/1057, όπως εισήχθη με τον Καν. 2025/1913)
 - ο την προσθήκη του τέταρτου πυλώνα της Πλατφόρμας STEP, ο οποίος εστιάζει στην ενίσχυση των δεξιοτήτων που συνδέονται με την αμυντική ετοιμότητα και τις κρίσιμες τεχνολογίες της Ένωσης (άρθρο 12α του Καν. 2021/1057, όπως διαμορφώθηκε με τους Καν. 2024/795 και 2025/1913, σε συνδυασμό με την πρόταση της ΕΕ COM(2025) 188 final της 22-4-2025 για την τροποποίηση του Καν. 2024/795)
2. τη συνάφεια των νέων αυτών παρεμβάσεων με τις εθνικές πολιτικές καθώς και τη στρατηγική στόχευση του Προγράμματος.

2 Παρουσίαση του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

Το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» (ΠΑΔΚΣ) αποτελεί Τομεακό Πρόγραμμα της Προγραμματικής Περιόδου 2021–2027, με συνολικό προϋπολογισμό 4.161.594.205,00 ευρώ και συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), στο πλαίσιο του Στόχου «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» (Εκτελεστική Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής C(2022)4464).

Το Πρόγραμμα καλύπτει **το σύνολο των Περιφερειών της χώρας** και συνιστά τον βασικό πυλώνα χρηματοδότησης πολιτικών για το ανθρώπινο δυναμικό, την κοινωνική συνοχή και την ισότιμη πρόσβαση σε ευκαιρίες απασχόλησης και εκπαίδευσης. Στηρίζει την προώθηση των αρχών του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ) και στοχεύει:

- στη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία και στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού, με ιδιαίτερη έμφαση στους νέους έως 29 ετών Εκτός Απασχόλησης, Εκπαίδευσης & Κατάρτισης (ΕΑΕΚ),
- στην προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση,
- στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και στη διασφάλιση ίσης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας, καθώς και
- στην αντιμετώπιση της υλικής στέρησης.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο **άρθρο 18 του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060**, στις **31 Μαρτίου 2025** υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή **αίτημα τροποποίησης του Προγράμματος**, συνοδευόμενο από την Έκθεση Αποτίμησης στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης, η οποία αποτύπωσε τα αποτελέσματα υλοποίησης και τις ανάγκες επικαιροποίησης της στρατηγικής του ΠΑΔΚΣ.

Μετά την ολοκλήρωση του διαλόγου με τις υπηρεσίες της Επιτροπής και την υποβολή επικαιροποιημένης πρότασης τροποποίησης στις **30 Ιουλίου 2025**, το αναθεωρημένο Πρόγραμμα εγκρίθηκε **στις 8 Οκτωβρίου 2025** με την Εκτελεστική Απόφαση C(2025)6901 final.

Η **1^η τροποποίηση** του Προγράμματος αντνακλά τα συμπεράσματα της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης και αναφέρεται:

- στην **εισαγωγή νέας Ειδικής Προτεραιότητας 8**, με τίτλο **«Ενίσχυση δεξιοτήτων για τις στρατηγικές τεχνολογίες για την Ευρώπη (STEP)»**, σύμφωνα με το άρθρο 12α του Κανονισμού (ΕΕ) 2021/1057, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας Strategic Technologies for Europe Platform (STEP) και
- στην **οριστικοποίηση της κατανομής του ποσού ευελιξίας** μεταξύ των Προτεραιοτήτων του Προγράμματος για τη βελτιστοποίηση της στόχευσης και της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων.

Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί περιλαμβάνονται οι Προτεραιότητες του ΠΑΔΚΣ και η σχετική κατανομή πόρων:

Πίνακας 1: Προτεραιότητες του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» μετά την 1^η Αναθεώρηση (Οκτώβριος 2025)

A/A	Τίτλος Προτεραιότητας	Δημόσια δαπάνη(σε €)	% επί του συνόλου
1	Συστημικές / Οριζόντιες Παρεμβάσεις	165 000 000,00	3,96%
2	Απασχόληση & Αγορά Εργασίας	1 305 240 300,00	31,37%
3	Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση	1 223 000 000,00	29,38%
4	Κοινωνική Καινοτομία	25 000 000,00	0,60%
5	Απασχόληση των Νέων (ΕΑΕΚ)	939 382 635,00	22,56%
6	Επισιτιστική Βοήθεια & Υλική Στέριση	400 000 000,00	9,61%
7	Τεχνική Βοήθεια	53 971 270,00	1,30%
8	Ενίσχυση Δεξιοτήτων για τις Στρατηγικές Τεχνολογίες για την Ευρώπη (STEP)	50 000 000,00	1,20%
Σύνολο Προγράμματος		4 161 594 205,00 €	100%

3 Ειδικές συστάσεις στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εξαμήνου και συμβολή του Προγράμματος

Αναφορικά με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και τις Ειδικές Συστάσεις για τη χώρα για το έτος 2024, εντοπίζεται συνολικά η πρόοδος που έχει επιτευχθεί για τη μείωση της ανεργίας. Ωστόσο, αναδεικνύονται και τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού στη αγορά εργασίας, κυρίως λόγω των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ευάλωτες ομάδες (νέοι, γυναίκες και άτομα με αναπηρία).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η ανεργία στην Ελλάδα έχει σημαντικά μειωθεί. Συγκεκριμένα, η ανεργία υποχώρησε στο 8,6 % για πρώτη φορά μετά από 17 χρόνια τον Οκτώβριο του 2025¹. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 411.369 άτομα σημειώνοντας μείωση κατά 50.326 άτομα σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2024 (-10,9%) και αύξηση κατά 1.000 άτομα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2025 (0,2%).

Ωστόσο, η χώρα εξακολουθεί να παρουσιάζει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας στην ΕΕ η οποία πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες. Επιπλέον, αναδεικνύονται τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού στη αγορά εργασίας, κυρίως λόγω των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ευάλωτες ομάδες (νέοι, γυναίκες και άτομα με αναπηρία). Οι δυσμενείς δημογραφικές τάσεις υποδεικνύουν αύξηση της δημογραφικής γήρανσης με αποτέλεσμα ο κλάδος της μακροχρόνιας φροντίδας να έχει κομβική σημασία. Όσον αφορά τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν επίσης να βρίσκονται αντιμέτωπα τόσο με εμπόδια ως προς την ένταξή τους στην αγορά εργασίας, όσο και με προκλήσεις ως προς την πρόσβαση τους σε κατάρτιση.

Όσον αφορά τον τομέα της εκπαίδευσης, ο ελληνικός πληθυσμός έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο, ωστόσο η Ελλάδα φέρει τη χαμηλότερη βαθμολογία στην ΕΕ όσον αφορά τον δείκτη αντιστοιχίας δεξιοτήτων, ενώ καθοδική είναι και η πορεία των επιπέδων εκπαίδευσης. Οι επιδόσεις στις βασικές δεξιότητες είναι σχετικά χαμηλές, κάτι που υπονομεύει τα αποτελέσματα της αγοράς εργασίας, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα παρά το γεγονός ότι το ποσοστό ολοκλήρωσης της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι υψηλό και το ποσοστό των μαθητών που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Καθώς εντοπίζονται σημαντικές αναντιστοιχίες δεξιοτήτων, χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων και σημαντική υστέρηση του δυναμικού σε βασικές ψηφιακές δεξιότητες σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη για καταρτισμένο εργατικό δυναμικό στις τεχνολογίες αιχμής

1

https://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKko4IN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKko4IN_javax.faces.resource=document&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKko4IN_in=downloadResources&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKko4IN_documentID=577204&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKko4IN_locale=el

έτσι ώστε να αποτελέσει τη κινητήρια δύναμη για την ενίσχυση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα, καθώς και στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας.

Τα επίπεδα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα παρουσιάζουν μείωση, αλλά παραμένουν υψηλά και καταγράφουν και σημαντικές περιφερειακές ανισότητες με περιθώρια ενίσχυσης της κοινωνικής προστασίας, της συμπεριληπτικότητας και της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης.

Το πρόβλημα της προσιτής οικονομικής στέγασης οξύνεται, ιδίως σε μεγάλες πόλεις και περιοχές που αποτελούν πόλους τουριστικής έλξης. Η αντιμετώπιση της έλλειψης στέγης καθώς και η ανάπτυξη κοινωνικής κατοικίας για άτομα που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης αποτελούν σημαντικές προκλήσεις και στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να αναπτυχθεί ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο για τη στέγαση, το οποίο θα ενσωματώνει συστημικές πολιτικές για την προώθηση κοινωνικής στέγασης και στεγαστικής βοήθειας υψηλής ποιότητας, καθώς και η λήψη μέτρων για την καταπολέμηση του προβλήματος της αστεγίας.

Το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό & Κοινωνική Συνοχή» (ΠΑΔΚΣ) είναι ένα πολυσχιδές πρόγραμμα με δράσεις που στοχεύουν στην προώθηση της απασχόλησης με έμφαση στους νέους και νέες έως 29 ετών, την ενίσχυση των συστημάτων εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης χωρίς αποκλεισμούς, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας, την αντιμετώπιση της υλικής στέρησης και την προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας.

Η αναπτυξιακή στόχευση του Προγράμματος για την ενίσχυση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο, την έμφαση στα θέματα της κοινωνικής συνοχής, τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και της φτώχειας παραμένει επίκαιρη και συνδέεται άρρηκτα με τις αντίστοιχες Στρατηγικές των Υπουργείων, που έχουν κοινωνική θεματολογία και σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνική συνοχή της χώρας.

Στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης του Προγράμματος, υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από την ΕΕ η 1η αναθεώρηση του Προγράμματος έτσι ώστε να ενσωματωθούν στο Πρόγραμμα δράσεις που σχετίζονται με την πρωτοβουλία STEP και στοχεύουν στην ανάγκη ενίσχυσης της ποιότητας της εκπαίδευσης, την ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων των σπουδαστών/φοιτητών/μαθητών και την καλύτερη αντιστοίχιση των δεξιοτήτων με τις θέσεις εργασίας.

4 Ευρωπαϊκές στρατηγικές και νέες προκλήσεις

Οι πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις διαμόρφωσαν ένα νέο περιβάλλον προκλήσεων για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως ως προς την ασφάλεια, την ανθεκτικότητα και τη στρατηγική της αυτονομία. Σύμφωνα με τα **Συμπεράσματα της Έκτακτης Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 6ης Μαρτίου 2025**, «ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και οι επιπτώσεις του στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια ασφάλεια σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον αποτελούν πρόκληση για την ίδια την ύπαρξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε για την επιτάχυνση της κινητοποίησης των αναγκαίων μέσων και χρηματοδοτικών εργαλείων, ώστε να ενισχυθεί η συνολική αμυντική ετοιμότητα της Ένωσης, να μειωθούν οι στρατηγικές εξαρτήσεις, να αντιμετωπιστούν τα κενά σε κρίσιμες δυνατότητες και να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή τεχνολογική και βιομηχανική βάση στον τομέα της άμυνας. Η πρωτοβουλία αυτή συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιομηχανικής ανθεκτικότητας της Ευρώπης.

Η **Λευκή Βίβλος για την Ευρωπαϊκή Άμυνα – Ετοιμότητα με ορίζοντα το 2030**, που δημοσιεύθηκε στις 19 Μαρτίου 2025 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Υπατη Εκπρόσωπο της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, παρουσίασε μια ολοκληρωμένη δέσμη ενεργειών για τη δημιουργία μιας πανευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού και την ενίσχυση της καινοτομίας και των ικανοτήτων της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας.

Στους βασικούς άξονες της Λευκής Βίβλου περιλαμβάνονται:

- η ενίσχυση της τεχνολογικής και βιομηχανικής βάσης στον τομέα της άμυνας,
- η κάλυψη ελλείψεων σε κρίσιμες ικανότητες,
- η ανάπτυξη δεξιοτήτων και ανθρώπινου δυναμικού στους τομείς της πολιτικής ετοιμότητας, της ασφάλειας και της αμυντικής βιομηχανίας και
- η ενθάρρυνση συνεργασιών μεταξύ κρατών μελών, επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων.

Η Λευκή Βίβλος αναγνωρίζει ότι η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί καθοριστική προϋπόθεση για την επιτυχία της ευρωπαϊκής αμυντικής στρατηγικής, καθώς χωρίς εξειδικευμένο προσωπικό δεν μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι βιομηχανικής ανάπτυξης και καινοτομίας.

Η Πλατφόρμα “Strategic Technologies for Europe” (STEP) η οποία θεσπίστηκε με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2024/795, αποτέλεσε το πρώτο ευρωπαϊκό πλαίσιο συντονισμού επενδύσεων σε τεχνολογίες αιχμής και δεξιότητες υψηλής εξειδίκευσης, ενώ λειτουργεί ως μηχανισμός ενίσχυσης της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας και της τεχνολογικής κυριαρχίας σε κρίσιμες στρατηγικές αλυσίδες αξία.

Στο πλαίσιο της κινητοποίησης όλων των διαθέσιμων πόρων και εργαλείων προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της αμυντικής ικανότητας, ιδίως στην τεχνολογική και βιομηχανική βάση, η ΕΕ με την Ανακοίνωση COM(2025) 188 final, 22.04.2025 εισηγήθηκε την **επέκταση της Πλατφόρμας STEP** ώστε να περιλαμβάνει ως **τέταρτο πυλώνα τον τομέα της άμυνας και ασφάλειας**.

Παράλληλα, με τον κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό (ΕΕ) 2025/2190, τροποποιήθηκε το Παράρτημα Ι του Κανονισμού 2021/1060 (ΚΚΔ), με στόχο την ευθυγράμμιση με τις νέες θεματικές της STEP, μέσω της τροποποίησης του Πεδίου Παρέμβασης 145α: «Υποστήριξη για την ανάπτυξη δεξιοτήτων ή την πρόσβαση στην απασχόληση στις ψηφιακές τεχνολογίες και την καινοτομία υπερπροηγμένης τεχνολογίας, τις βιοτεχνολογίες και τις αμυντικές τεχνολογίες».

Με την προσθήκη αυτή, καθίσταται δυνατή η κωδικοποίηση και παρακολούθηση επενδύσεων δεξιοτήτων που συνδέονται με την άμυνα και τις τεχνολογίες διττής χρήσης, εξασφαλίζοντας τη συμβατότητα της STEP με τα προγράμματα ΕΚΤ+. Η ρύθμιση αποτελεί τον τεχνικό σύνδεσμο που επιτρέπει στα Προγράμματα του ΕΣΠΑ να εντάξουν δράσεις δεξιοτήτων άμυνας στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών κωδικοποιήσεων.

Σημειώνεται επίσης, η ανακοίνωση από την ΕΕ του **Defence Readiness Omnibus (DRO)**, 17.06.2025, ενός πακέτου κανονιστικών και διοικητικών μέτρων που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ενιαίου περιβάλλοντος “ετοιμότητας άμυνας” στην ΕΕ. Το DRO εισάγει ρυθμίσεις για την απλοποίηση των διαδικασιών επένδυσης στην αμυντική βιομηχανία, τη διευκόλυνση των διασυνοριακών έργων και την απομάκρυνση εμποδίων που περιορίζουν τη συμμετοχή των Ταμείων της Ένωσης σε δράσεις άμυνας.

Η πρωτοβουλία λειτουργεί συμπληρωματικά προς την πλατφόρμα STEP, καθώς δημιουργεί το θεσμικό υπόβαθρο που θα επιτρέψει την πρακτική εφαρμογή του νέου πυλώνα άμυνας μέσω της εναρμόνισης των κανόνων για κρατικές ενισχύσεις, δημοσίων συμβάσεων και μεταφοράς προϊόντων άμυνας.

5 Η τροποποίηση των Κανονισμών για την Πολιτική Συνοχής

Για την αποτελεσματικότερη κινητοποίηση των ευρωπαϊκών πόρων προς τους νέους τομείς πολιτικής προτεραιότητας, στις 18 Σεπτεμβρίου 2025 εγκρίθηκαν οι **τροποποιήσεις των Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων**, και ειδικότερα:

- του **Κανονισμού (ΕΕ) 2025/1913**, που τροποποιεί τον **Κανονισμό (ΕΕ) 2021/1057** για το ΕΚΤ+, και
- του **Κανονισμού (ΕΕ) 2025/1914**, που τροποποιεί τους Κανονισμούς (ΕΕ) **2021/1058** (ΕΤΠΑ) και (ΕΕ) **2021/1056** (Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης).

Οι τροποποιήσεις αυτές εισάγουν **μεγαλύτερη ευελιξία και κίνητρα** για τα Κράτη Μέλη, επιτρέποντας την **ανακατεύθυνση πόρων σε κρίσιμους τομείς**, όπως η άμυνα, η ασφάλεια, η έρευνα και οι τεχνολογίες αιχμής. Στόχος είναι η επιτάχυνση της υλοποίησης των Προγραμμάτων και η προώθηση της συνοχής της πολιτικής επενδύσεων με τις νέες προτεραιότητες της Ένωσης.

Ειδικότερα, για το ΕΚΤ+ προβλέπεται η δυνατότητα ανακατεύθυνσης πόρων προς νέες Ειδικές Προτεραιότητες που σχετίζονται με την ανάπτυξη δεξιοτήτων α) στους τομείς της πολιτικής ετοιμότητας, της αμυντικής βιομηχανίας και της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο (άρθρο 12γ) και β) στον τομέα της απανθρακοποίησης (άρθρο 12δ).

Οι νέες ρυθμίσεις αποσκοπούν στο να καταστήσουν την Πολιτική Συνοχής πιο **προσαρμοστική και ανταποκρινόμενη σε απρόβλεπτες προκλήσεις**, χωρίς να **υπονομεύεται η πρωταρχική στόχευση του ΕΚΤ+** αναφορικά με την επίτευξη κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής συνοχής, την ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας και την υλοποίηση των αρχών και των στόχων του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Είναι ενδεικτικό ότι, με την τροποποίηση του Καν. 2021/1057 δεν εισάγονται νέοι ειδικοί στόχοι για το ΕΚΤ+, αλλά αξιοποιούνται οι υφιστάμενοι για τη διεύρυνση των τομέων ανάπτυξης δεξιοτήτων στους τομείς πολιτικής ετοιμότητας, άμυνας, κυβερνοασφάλειας, καθώς και στη στήριξη της προσαρμογής που συνδέεται με την απανθρακοποίηση (Ειδικοί Στόχοι 4α–ΕΣ4ζ). Περαιτέρω, δεν προστίθενται νέοι δείκτες, ενώ η μόνη αναγκαία προσαρμογή σε τεχνικό επίπεδο είναι η τροποποίηση του πεδίου παρέμβασης 145^a για την ενσώματωση της διάστασης της άμυνας στη STEP (Βλ. Κεφάλαιο 3.4).

6 Αναγκαιότητα 2^{ης} αναθεώρησης του ΠΑΔΚΣ και προτεινόμενες τροποποιήσεις

6.1 Αναγκαιότητα 2^{ης} αναθεώρησης

Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στις ενότητες 4 και 5 και τις γεωπολιτικές και τις θεσμικές εξελίξεις σε επίπεδο εθνικό και ευρωπαϊκό δημιουργείται το απαραίτητο υπόβαθρο και υπαγορεύεται η ανάγκη για την προσθήκη νέων Προτεραιοτήτων στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

Λαμβάνοντας υπόψη, ότι η Ελλάδα είναι αφενός χώρα αντιμέτωπη με γεωπολιτικές προκλήσεις και αφετέρου επηρεάζεται από την κλιματική κρίση και την ανάγκη για τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, η Εθνική Άμυνα, η Πολιτική Προστασία και η έννοια της διττής χρήσης (Dual-Use) αντιμετωπίζονται ως αλληλένδετα συστατικά στοιχεία της εθνικής ανθεκτικότητας και ασφάλειας.

Στο πλαίσιο αυτό, η Πολιτική Προστασία στην Ελλάδα έχει αποκτήσει κεντρικό ρόλο λόγω της αυξημένης συχνότητας και έντασης των φυσικών καταστροφών (πυρκαγιές, πλημμύρες, σεισμοί) που σχετίζονται με την κλιματική κρίση. Οι Ένοπλες Δυνάμεις αποτελούν βασικό συνεργάτη της Πολιτικής Προστασίας, παρέχοντας μέσα διττής χρήσης και εξειδικευμένο προσωπικό για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Η έννοια της διττής χρήσης λειτουργεί ως ο καταλύτης που ενώνει τις δύο αυτές λειτουργίες, επιτρέποντας την βέλτιστη αξιοποίηση πόρων και τεχνολογίας, με τελικό στόχο τη θωράκιση της χώρας απέναντι σε κάθε είδους απειλή, είτε αυτή είναι γεωπολιτική είτε περιβαλλοντική.

Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας αποτελεί ουσιώδη και θεσμικά κατοχυρωμένο πυλώνα του Εθνικού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας, όπως αυτό προβλέπεται στο Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» (Υ.Α. 1299/2003, ΦΕΚ Β' 423), καθώς και στους Νόμους 3013/2002, 4662/2020, 5075/2023 και 2292/1995. Μέσω των Ενόπλων Δυνάμεων και του πολιτικού του προσωπικού, το ΥΠΕΘΑ συμμετέχει ενεργά στην αντιμετώπιση φυσικών, τεχνολογικών και λοιπών καταστροφών στο χερσαίο, θαλάσσιο και εναέριο χώρο, παρέχοντας μέσα, υποδομές και εξειδικευμένο προσωπικό για δράσεις πρόληψης, ετοιμότητας, αντιμετώπισης και αποκατάστασης.

Στο ίδιο πλαίσιο ο ρόλος του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής (Υ.Ν.Ν.Π.) σε θέματα Εθνικής Άμυνας, Ασφάλειας και Πολιτικής Προστασίας είναι θεμελιώδης για την Ελλάδα, μια χώρα με εκτεταμένη ακτογραμμή και πλήθος νησιών. Το Υπουργείο, μέσω του επιχειρησιακού του βραχίονα, του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής αποτελεί τον κεντρικό φορέα που εγγυάται την ασφάλεια και την τάξη στο θαλάσσιο χώρο και παίζει πολυδιάστατο ρόλο στην εθνική ανθεκτικότητα. Όσον αφορά στο πολιτικό προσωπικό της Γενικής Γραμματείας Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 68 του ΠΔ 13/2018, η αποστολή της Γενικής Γραμματείας Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής είναι διττή και συνδέεται μεταξύ άλλων με την άμεση και έμμεση παρέμβαση για επίλυση προβλημάτων που αφορούν στα νησιά του Αιγαίου. Για τον λόγο αυτό ασκούνται εκτελεστικές αρμοδιότητες ειδικά σε θέματα περιβάλλοντος,

υδροδότησης άνυδρων νησιών, πολιτισμού, πολιτικής προστασίας και παλλαϊκής άμυνας.

Επιπρόσθετα, το Λιμενικό Σώμα είναι αναντικατάστατος επιχειρησιακός βραχίονας του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας και συμμετέχει στην αντιμετώπιση κάθε έκτακτης ανάγκης που προκύπτει από θεομηνίες και ατυχήματα ή άλλες καταστροφές σε συνεργασία με τις συναρμόδιες Αρχές και υπηρεσίες. Συγκεκριμένα, συμβάλλει στην ασφάλεια και άμυνα της χώρας για την αντιμετώπιση κινδύνων στη θάλασσα και στα νησιά έχοντας σαν αρμοδιότητα σύμφωνα με το Ν.4150/2013 (Α'102), άρθρα 4-5 – μεταξύ άλλων – την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και της ανθρώπινης ζωής και περιουσίας στη θάλασσα, τη μέριμνα για την πρόληψη και την καταστολή εκνόμενων ενεργειών στους χώρους αρμοδιότητας του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής τον έλεγχο των θαλασσιών συνόρων, την εποπτεία των λιμενικών υποδομών κάθε λειτουργικής μορφής, την διάσωση στη θάλασσα και τη μέριμνα για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

6.2 Προτεινόμενες τροποποιήσεις

Στο πλαίσιο της 2^{ης} αναθεώρησης επιλέγεται η δημιουργία 2 νέων Προτεραιοτήτων:

- **Προτεραιότητα 9:** Ενίσχυση δεξιοτήτων σε αμυντικές τεχνολογίες στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας STEP
- **Προτεραιότητα 10:** Ενίσχυση δεξιοτήτων στους τομείς της πολιτικής ετοιμότητας, της αμυντικής βιομηχανίας και της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο

Μέσω των νέων Προτεραιοτήτων επιδιώκεται η ανάπτυξη δεξιοτήτων στους τομείς της άμυνας, των τεχνολογιών διττής χρήσης, της κυβερνοασφαλείας και η ενίσχυση των δεξιοτήτων που συνδέονται με την αμυντική ετοιμότητα και τις κρίσιμες τεχνολογίες της Ένωσης. Οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις συμβάλλουν στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας, στη διασύνδεση με την αγορά εργασίας καθώς και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σε νέους τομείς γνώσης όπως όπως η άμυνα, η πολιτική προστασία, η κυβερνοασφάλεια και οι τεχνολογίες διττής χρήσης.

Με τις προτεινόμενες αλλαγές, το Πρόγραμμα παραμένει προσηλωμένο στη αρχική του στοχοθεσία συνεισφέροντας παράλληλα στην ευρωπαϊκή στρατηγική για τη στήριξη της αμυντικής βιομηχανίας, των τεχνολογιών διττής χρήσης και της ενίσχυσης δεξιοτήτων εργαζομένων ιδιαίτερα σε τεχνολογίες που σχετίζονται με νέες προτεραιότητες της ΕΕ δηλ. τεχνολογίες STEP η ενίσχυση των οποίων έχει ήδη ενσωματωθεί στο Πρόγραμμα και συμπεριλαμβάνουν πλέον και τις αμυντικές τεχνολογίες.

Η συνολική ενωσιακή στήριξη και η δημόσια δαπάνη του Προγράμματος παραμένει σταθερή σύμφωνα με την αρχική έγκριση του Προγράμματος δηλ. σε 3.325 δις € και 4,161 δις € αντιστοίχως. Η ανακατεύθυνση πόρων πραγματοποιείται αποκλειστικά από την Προτεραιότητα 2 προς τις νέες Ειδικές Προτεραιότητες 9 και 10. Η Προτεραιότητα 8 (STEP) που εισήχθη στο Πρόγραμμα με την 1^η αναθεώρηση παραμένει ως έχει. Στις νέες Προτεραιότητες Π8, Π9 και Π10 **κατευθύνεται το**

10.70% των συνολικών πόρων του Προγράμματος σε όρους ενωσιακής ενίσχυσης (Κ.Σ.) δηλ. 355.684.203€, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι μορφές ευελιξίας και τα οικονομικά κίνητρα που προβλέπονται στους προαναφερθέντες Κανονισμούς.

Οι νέες ενδεικτικές δράσεις που ενσωματώνονται στο ΠΑΔΚΣ είναι :

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 9 : Ενίσχυση δεξιοτήτων σε αμυντικές τεχνολογίες στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας STEP	
Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Δράσεις
ΕΣ 4α	<ol style="list-style-type: none"> 1. Κατάρτιση/πιστοποίηση ανέργων και ανενεργών για την απόκτηση δεξιοτήτων και απασχολησιμότητα τους σε αντικείμενα σχετικά με αμυντικές τεχνολογίες STEP 2. Προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας ανέργων σε αντικείμενα σχετικά με αμυντικές τεχνολογίες STEP
ΕΣ 4δ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αναβάθμιση δεξιοτήτων (upskilling) ή/και επανειδίκευση (reskilling) εργαζομένων με έμφαση σε αμυντικές τεχνολογίες STEP
ΕΣ 4ε	<ol style="list-style-type: none"> 1. Χρηματοδότηση ανάπτυξης και υλοποίησης ΠΜΣ ή ΔΠΜΣ από ΑΕΙ και ΑΣΕΙ σε αντικείμενα που σχετίζονται με την ανάπτυξη/παραγωγή αμυντικών τεχνολογιών STEP. 2. Χρηματοδότηση διδακτορικών σε αντικείμενα που σχετίζονται με την ανάπτυξη/παραγωγή αμυντικών τεχνολογιών STEP (πιθανά κατά προτίμηση σε συνεργασία και με επιχειρήσεις) 3. Ανάπτυξη και υλοποίηση προγραμμάτων Μαθητείας (ΕΠΑΣ Μαθητείας, Τάξη μαθητείας ΕΠΑΛ) σε αντικείμενα που θα επιτρέψουν/κατευθύνουν την απασχόληση μαθητευομένων σε αμυντικές τεχνολογίες STEP 4. Λειτουργία ΣΔΕΚ και Πρακτική άσκηση σπουδαστών ΣΔΕΚ σε αντικείμενα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σχετικών με τις αμυντικές τεχνολογίες STEP 5. Πρακτική άσκηση φοιτητών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΑΕΙ ή/και ΑΣΕΙ) με αντικείμενο σχετικό με αμυντικές τεχνολογίες STEP 6. Αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (μετα-γymνασιακή [ΕΠΑΣ, ΕΠΑΛ] και μετα-δευτεροβάθμια [ΣΔΕΚ]) για νέα προγράμματα (ή αναδιαμόρφωση υφιστάμενων) σε αντικείμενα που αφορούν την ανάπτυξη/παραγωγή αμυντικών τεχνολογιών STEP 7. Διεθνοποίηση εκπαιδευτικών υπηρεσιών των ΑΕΙ και ΑΣΕΙ σε ειδικά αντικείμενα σχετικά με αμυντικές τεχνολογίες STEP (δηλ. ενίσχυση της συνεργασίας των ΑΕΙ/ΑΣΕΙ με εδραιωμένα, εγνωσμένου κύρους πανεπιστημιακά ιδρύματα της αλλοδαπής για οργάνωση κοινών μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών [Joint Master ή Dual Master]) 8. Χρηματοδότηση Βιομηχανικών Διδακτορικών σε ΑΕΙ και ΑΣΕΙ σε αντικείμενα αμυντικών τεχνολογιών STEP (δηλ. διεξαγωγή βιομηχανικής έρευνας, η οποία απευθύνεται σε ΑΕΙ/ΑΣΕΙ, υποψήφιους διδάκτορες και αμυντικές βιομηχανίες [με έδρα ή παράρτημα στην Ελλάδα])
ΕΣ 4ζ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επανεπίδραση (reskilling) ανθρώπινου δυναμικού υψηλών προσόντων σε αντικείμενα που σχετίζονται με την ανάπτυξη/παραγωγή αμυντικών τεχνολογιών STEP, με στόχο την ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας
Προτεραιότητα 10 : Ενίσχυση δεξιοτήτων στους τομείς της πολιτικής ετοιμότητας, της αμυντικής βιομηχανίας και της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο	
Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Δράσεις
ΕΣ 4α	<ol style="list-style-type: none"> 1. Κατάρτιση/πιστοποίηση ανέργων και ανενεργών για την απόκτηση δεξιοτήτων σε αντικείμενα κυβερνοασφάλειας (αφορά σε ανέργους και ανενεργούς υψηλών τυπικών προσόντων) & πολιτικής προστασίας/ετοιμότητας για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας τους σε ανάλογους τομείς
ΕΣ 4δ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Αναβάθμιση δεξιοτήτων (upskilling) ή/και επανειδίκευση (reskilling) του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης και θεσμική ενδυνάμωση φορέων, σε αντικείμενα που αφορούν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, κυβερνο-ασφάλειας, διαχείρισης κρίσεων/έκτακτων αναγκών 2. Αναβάθμιση και επανεκπαίδευση εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα σε τομείς συναφείς με την αμυντική βιομηχανία σε προηγμένους τομείς STEM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική και Μαθηματικά) 3. Αναβάθμιση δεξιοτήτων (upskilling) ή/και επανειδίκευση (reskilling) εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα σε αντικείμενα σχετικά με κυβερνοασφάλεια, διαχείριση έκτακτων αναγκών, ευφυή συστήματα πληροφοριών συστήματα υπολογιστών υψηλής απόδοσης, συστήματα που εξυπηρετούν διττή χρήση κλπ.

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Ανάπτυξη εξειδικευμένων γνώσεων και ψηφιακών δεξιοτήτων του πολιτικού προσωπικού του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, του στρατιωτικού προσωπικού του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής καθώς και του πολιτικού προσωπικού του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής 5. Εκπαίδευση επαγγελματιών υγείας για την ανάπτυξη δεξιοτήτων στο πλαίσιο αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, κυβερνοασφάλειας των νοσοκομείων και των παρόχων υγειονομικής περίθαλψης κλπ.
ΕΣ 4ε	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πρακτική άσκηση φοιτητών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΑΕΙ) και ΑΣΕΙ σε φορείς της αμυντικής βιομηχανίας, της κυβερνοασφάλειας και της πολιτικής ετοιμότητας 2. Πρακτική εκπαίδευση φοιτητών ΑΣΕΙ, Λιμενικού κλπ. σε επιχειρησιακά μέσα για την παροχή υπηρεσιών πολιτικής προστασίας 3. Χρηματοδότηση ανάπτυξης και υλοποίησης ΠΜΣ ή ΔΠΜΣ από ΑΕΙ και ΑΣΕΙ σε αντικείμενα σχετικά με κυβερνοασφάλεια ή εφαρμογές διττής χρήσης (άμυνα, πολιτική προστασία)Χρηματοδότηση διδακτορικών σε αντικείμενα σχετικά με αντικείμενα με διττή χρήση 4. Χρηματοδότηση διδακτορικών σε αντικείμενα διττής χρήσης 5. Ένταξη της ετοιμότητας στην αντιμετώπιση κρίσεων/έκτακτων αναγκών στα προγράμματα σπουδών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης 6. Εκπαίδευση στις πρώτες βοήθειες για τους μαθητές/σπουδαστές/φοιτητές για περιπτώσεις κρίσεων/έκτακτων αναγκών
ΕΣ 4ζ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων για διασφάλιση διαθεσιμότητας και κινητικότητας εξειδικευμένου προσωπικού (πχ ΜΚΟ, ομάδες εθελοντών, υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, προσωπικό υγειονομικής περίθαλψης κλπ.) για την αντιμετώπιση κρίσεων/εκτάκτων αναγκών 2. Προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού προσωπικού όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης σε θέματα έκτακτης ανάγκης, κυβερνοασφάλειας και πολιτικής προστασίας 3. Εκπαίδευση οδηγών μέσων μεταφοράς σε παροχή υπηρεσιών πρώτων βοηθειών 4. Εκπαίδευση στρατευσίμων σε θέματα πολιτικής προστασίας ή/και πολιτικής ετοιμότητας (πχ πρώτες βοήθειες, κλπ.) 5. Εκπαίδευση στις πρώτες βοήθειες του γενικού πληθυσμού για περιπτώσεις κρίσεων/εκτάκτων αναγκών

Τέλος, οι προτεινόμενες μεταβολές στους διαθέσιμους πόρους ανά Προτεραιότητα, Ειδικό Στόχο και Κατηγορία Περιφερειών αποτυπώνονται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 2: Κατανομή πόρων και μεταβολές ανά Προτεραιότητα, Ειδικό Στόχο και Κατηγορία Περιφερειών που επηρεάζονται από την 2^η αναθεώρηση (Π.2, Π.9 και Π.10)

			Ισχύον Πρόγραμμα (1 ^η Αναθεώρηση)		2 ^η Αναθεώρηση		Μεταβολές	
Προτεραιότητα	Ε.Σ.	Κατηγορία Περιφέρειας	Κοινοτική Συνδρομή (€)	Δημόσια Δαπάνη(€)	Νέα Κοινοτική Συνδρομή (€)	Νέα Δημόσια Δαπάνη(€)	Κοινοτική Συνδρομή (€)	Δημόσια Δαπάνη(€)
2	ESO4.1	MET	106.135.024	194.705.594	87.740.794	171.019.987	-18.394.230	-23.685.607
		ΛΑΠ	584.632.384	687.802.805	483.309.910	604.137.388	-101.322.474	-83.665.417
		Σύνολο	690.767.408	882.508.399	571.050.704	775.157.375	-119.716.704	-107.351.024
	ESO4.3	MET	15.976.507	29.309.037	7.583.804	14.781.972	-8.392.703	-14.527.065
		ΛΑΠ	88.004.720	103.534.965	41.774.497	52.218.122	-46.230.223	-51.316.843
		Σύνολο	103.981.227	132.844.002	49.358.301	67.000.094	-54.622.926	-65.843.908
	ESO4.4	MET	8.703.731	29.845.907	0	0	-8.703.731	-29.845.907
		ΛΑΠ	47.943.479	56.404.093	0	0	-47.943.479	-56.404.093
		Σύνολο	56.647.210	86.250.000	0	0	-56.647.210	-86.250.000
	ESO4.8	MET	20.762.326	38.088.662	11.791.948	22.984.278	-8.970.378	-15.104.384
		ΛΑΠ	114.366.852	134.549.238	64.954.570	81.193.213	-49.412.282	-53.356.025
		Σύνολο	135.129.178	172.637.900	76.746.518	104.177.491	-58.382.660	-68.460.409
	ESO4.9	MET	3.728.220	6.839.451	1.221.499	2.380.885	-2.506.721	-4.458.566
		ΛΑΠ	20.536.466	24.160.548	6.728.484	8.410.605	-13.807.982	-15.749.943
		Σύνολο	24.264.686	30.999.999	7.949.983	10.791.490	-16.314.703	-20.208.509
ΣΥΝΟΛΟ Π.2		MET	155.305.808	298.788.651	108.338.045	211.167.122	-46.967.763	-87.621.529
		ΛΑΠ	855.483.901	1.006.451.649	596.767.461	745.959.328	-258.716.440	-260.492.321
		Σύνολο	1.010.789.709	1.305.240.300	705.105.506	957.126.450	-305.684.203	-348.113.850
8	ESO4.5	MET	7.682.399	7.682.399	7.682.399	7.682.399	0	0
		ΛΑΠ	42.317.601	42.317.601	42.317.601	42.317.601	0	0
		Σύνολο	50.000.000	50.000.000	50.000.000	50.000.000	0	0
9	ESO4.1	MET	0	0	2.304.720	3.718.581	2.304.720	3.718.581
		ΛΑΠ	0	0	12.695.280	13.363.453	12.695.280	13.363.453

			Ισχύον Πρόγραμμα (1 ^η Αναθεώρηση)		2 ^η Αναθεώρηση		Μεταβολές	
Προτεραιότητα	Ε.Σ.	Κατηγορία Περιφέρειας	Κοινοτική Συνδρομή (€)	Δημόσια Δαπάνη(€)	Νέα Κοινοτική Συνδρομή (€)	Νέα Δημόσια Δαπάνη(€)	Κοινοτική Συνδρομή (€)	Δημόσια Δαπάνη(€)
		Σύνολο	0	0	15.000.000	17.082.034	15.000.000	17.082.034
		MET	0	0	3.841.200	6.197.634	3.841.200	6.197.634
		ΛΑΠ	0	0	21.158.800	22.272.421	21.158.800	22.272.421
		Σύνολο	0	0	25.000.000	28.470.055	25.000.000	28.470.055
		MET	0	0	4.609.439	7.437.161	4.609.439	7.437.161
		ΛΑΠ	0	0	25.390.561	26.726.906	25.390.561	26.726.906
		Σύνολο	0	0	30.000.000	34.164.067	30.000.000	34.164.067
		MET	0	0	4.609.440	7.437.161	4.609.440	7.437.161
		ΛΑΠ	0	0	25.390.560	26.726.906	25.390.560	26.726.906
		Σύνολο	0	0	30.000.000	34.164.067	30.000.000	34.164.067
ΣΥΝΟΛΟ Π.9		MET	0	0	15.364.799	24.790.537	15.364.799	24.790.537
		ΛΑΠ	0	0	84.635.201	89.089.686	84.635.201	89.089.686
		Σύνολο	0	0	100.000.000	113.880.223	100.000.000	113.880.223
10		MET	0	0	1.536.480	2.479.054	1.536.480	2.479.054
		ΛΑΠ	0	0	8.463.520	8.908.969	8.463.520	8.908.969
		Σύνολο	0	0	10.000.000	11.388.023	10.000.000	11.388.023
		MET	0	0	10.092.246	16.283.467	10.092.246	16.283.467
		ΛΑΠ	0	0	55.591.957	58.517.850	55.591.957	58.517.850
		Σύνολο	0	0	65.684.203	74.801.317	65.684.203	74.801.317
		MET	0	0	12.291.839	19.832.429	12.291.839	19.832.429
		ΛΑΠ	0	0	67.708.161	71.271.748	67.708.161	71.271.748
		Σύνολο	0	0	80.000.000	91.104.177	80.000.000	91.104.177
		MET	0	0	7.682.399	12.395.267	7.682.399	12.395.267
ΛΑΠ		0	0	42.317.601	44.544.843	42.317.601	44.544.843	

			Ισχύον Πρόγραμμα (1 ^η Αναθεώρηση)		2 ^η Αναθεώρηση		Μεταβολές	
Προτεραιότητα	Ε.Σ.	Κατηγορία Περιφέρειας	Κοινοτική Συνδρομή (€)	Δημόσια Δαπάνη(€)	Νέα Κοινοτική Συνδρομή (€)	Νέα Δημόσια Δαπάνη(€)	Κοινοτική Συνδρομή (€)	Δημόσια Δαπάνη(€)
		Σύνολο	0	0	50.000.000	56.940.110	50.000.000	56.940.110
ΣΥΝΟΛΟ Π.10		ΜΕΤ	0	0	31.602.964	50.990.217	31.602.964	50.990.217
		ΛΑΠ	0	0	174.081.239	183.243.410	174.081.239	183.243.410
		Σύνολο	0	0	205.684.203	234.233.627	205.684.203	234.233.627
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ		ΜΕΤ	510.805.709	881.214.094	510.805.709	869.373.319	0	-11.840.775
		ΛΑΠ	2.813.713.652	3.280.380.111	2.813.713.652	3.292.220.886	0	11.840.775
		Σύνολο	3.324.519.361	4.161.594.205	3.324.519.361	4.161.594.205	0	0